

Inleiding

Voor u ligt de eerste nieuwsbrief van dit jaar. We willen in deze nieuwsbrief vooral stilstaan bij het symposium dat we 21 april in samenwerking met de Bianchi Herstelrecht Stichting mochten organiseren. Wij kijken terug op een inspirerende bijeenkomst, aangenaam weerzien met oude bekenden en het aangaan van nieuwe contacten. We zijn met de verankering van herstelgericht werken in het Nederlands systeem een aardig eind op streek en tegelijkertijd is er nog zoveel werk te doen.

In 2012 ontvingen onze eigen Anneke van Hoek en Gert Jan Slump de Bianchi herstelrecht prijs als eerbetoon aan het pionierswerk dat zij verrichtten met RJN. Nu, drie jaar later, werd deze prijs uitgereikt aan twee andere bakenverzetters in het herstelrecht, John Blad en Wiel Erens. Eerstgenoemde voor zijn wetenschappelijk werk en voortrekkersrol sinds vele jaren. Laatstgenoemde voor het inbrengen van het herstel perspectief in de schadebemiddelingen vanuit het Openbaar Ministerie te Maastricht. Van beiden leest u verderop zijn visie op de herstelrechtelijke toekomst. Van Wiel een verhaal dat zijn dagelijkse praktijk typeert.

RJN viert dit jaar haar eerste lustrum. Dat betekent ook dat we een nieuwe fase van organisatieontwikkeling ingaan. De pioniersfase sluiten we af en we werken toe naar verdere uitbreiding en professionalisering van onze activiteiten. Hier hoort ook een nieuwe directeur bij, Joost Oude Groen, die zichzelf in deze nieuwsbrief nader aan u zal voorstellen



Het symposium in de Rode Hoed

Met veel enthousiasme en energie is door RJN in nauwe samenwerking met de Rode Hoed in Amsterdam een actueel en gevarieerd programma in elkaar gedraaid. Clairy Polak werd bereid gevonden om het programma te leiden en een brede afvaardiging uit ons netwerk was aanwezig om gezamenlijk een boeiende bijeenkomst te creëren.

Na een kort welkomstwoord werd Annemarie Penn - te Strake, toen nog Procureur Generaal van het Openbaar Ministerie, op het podium uitgenodigd om onder andere stil te staan bij de recent afgesloten pilot Mediation naast strafrecht die op zes verschillende plekken in ons land is gerealiseerd. De eerste resultaten stemmen bijzonder hoopvol en laten zien dat herstelbemiddeling binnen het strafrecht een waardevolle aanvulling kan bieden in de praktijk van werken binnen het Openbaar Ministerie. Tegelijkertijd constateert Annemarie dat er nog veel geregeld zal moeten worden voordat mediation in het strafrecht een logische en vanzelfsprekende plaats kan krijgen.



Vervolgens is er podium voor onze collega Gert Jan Slump die één van de projectleiders is in de proef met jongerenrechtbanken op drie Amsterdamse middelbare scholen.

Samen met twee deelnemende leerlingen gaat hij hierover in gesprek met Clair Polak. Vol trots vertellen ze over het recent afgeronde trainingsprogramma en de aanpak die ze voor ogen hebben bij de behandeling van strafbare gebeurtenissen in hun school. De leerlingen Anne Claire en Sebastiaan zetten uiteen dat het echt om meer gaat dan de aanpak van pestgedrag en dat ze zelf als jongeren andere jongeren die betrokken zijn bij strafbare feiten een herstelrechtelijke optie bieden als alternatief voor een strafrechtelijk traject.



Volgend onderdeel in het programma is een panelgesprek tussen tweede kamerlid Jeroen Recourt van de PvdA, Sonja Leferink

van Slachtofferhulp Nederland en Klaartje Freeken, advocaat en mediator. Jeroen Recourt werd bevraagd op de recent ingediende initiatiefnota herstelbemiddeling. Sonja Leferink plaatste hier enkele kanttekeningen bij vanuit het perspectief van het slachtoffer en Klaartje Freeke bood een inkijk vanuit haar positie als advocaat, maar ook vanuit haar recente ervaringen als mediator in de pilot mediation naast strafrecht. Gedrieën concludeerden ze dat er nu een mooie basis ligt om vanuit verder te werken en dat het nu ook aan de politiek is om die basis solide te maken.



Hierna krijgt Alex Brenninkmeijer het woord en richt zich tot de zaal en de daarin aanwezige genomineerden voor de Bianchi herstelrecht prijs 2015. Thomas Bianchi (90), emeritus hoogleraar criminologie en naamgever van de prijs en de stichting van waaruit de prijs wordt aangeboden, is aanwezig en geniet zichtbaar.



Beide prijswinnaars, Wiel Erens, parketsecretaris en schadebemiddelaar bij het Parket Limburg en John Blad, Universitair hoofddocent Strafrechtswetenschappen op de Erasmus Universiteit tevens redacteur van het Tijdschrift voor Herstelrecht, tonen zich dankbaar en trots voor de erkenning van hun werk die ze ontvangen door het winnen van de prijs.



Na een korte vragenronde waarin o.a. vragen worden gesteld door Theo de Roos, Janny Dierkx en Joost Oude Groen voert Anne Ochtman als lid van het bestuur van RJN als laatste het woord om allen die bijdroegen aan het succes van het symposium nog eens expliciet te bedanken.



Een typisch voorbeeld uit de dagelijkse praktijk van Wiel Erens

De politierechter en de OvJ hebben besloten om de zitting te schorsen om bemiddeling een kans te geven. De situatie: op 5 juli 2011 escaleert een burenruzie tussen twee gezinnen gigantisch. Na talloze pesterijen, scheldpartijen, gebaren, enzovoort wordt er gebeten, geschopt, geslagen en uiteindelijk ook mensen naar het ziekenhuis gebracht met bijtewonden en zelfs een gebroken rib. Dit alles ergens in een gemeente in het zuiden.

Kleine profielschets van de hoofdpersonen/verdachten (tevens slachtoffers van elkaar) ; gezin 1 bestaat uit pa en ma en twee (stief)zonen, sterk gelijkend op de hoofdpersonages uit een bekende TV-serie, tegenover gezin 2: een Somalisch gezin bestaande uit vader en moeder en 10 kinderen.

Die donderdagmiddag zijn enkel de Somalische vader en moeder en 1 van hun kinderen aanwezig, evenals de vier autochtone bewoners. Uiteraard geflankeerd door hun advocaten en er is zelfs voorzien in een Somalische tolk voor de gelegenheid. Daarnaast is er nog een mevrouw van de woningcorporatie

aanwezig, die graag als toehoorder aanwezig wilde zijn bij dit gesprek en ook de wijkagent is van de partij. Al met al een vrij gemêleerd gezelschap daar in het politiebureau, voor een bemiddelingsgesprek dat onder leiding van onze bemiddelaar rond kwart over twaalf begint.

Aanvankelijk verloopt het gesprek moeizaam; de Somalische moeder, die amper een woord Nederlands spreekt, lijkt het allemaal niet zo goed te begrijpen en praat voornamelijk over andere burens die het op haar gezin voorzien hebben. De tegenpartij lijkt vanaf het begin erg graag mee te willen werken aan een oplossing voor het conflict en beseft wat er op het spel staat. Maar na een paar minuten het gesprek met de Somalische moeder aangehoord te hebben, wordt het de moeder van de tegenpartij toch te zwaar en moet ze even naar buiten om tot zichzelf te komen. De wijkagent gaat met haar mee en na een paar minuten komen ze weer terug om het gesprek te hervatten. Diezelfde onderbreking was ook nodig voor de Somalische moeder.

De bemiddelaar weet het zo te begeleiden, dat op een gegeven moment de vraag voorligt of iedereen elkaar kan vergeven en zal beloven dat er (zeker gedurende de proeftijd van 2 jaar) geen incidenten meer zullen plaatsvinden. De moeder (1) breekt; “we zijn toch allemaal broeders en zusters en ik wil alleen maar vrede, geen ruzie”. Ze staat op en geeft de Somalische moeder een knuffel en ook zij wordt emotioneel. Een breekpunt in een gesprek dat een hoge emotionele beladenheid heeft, maar waarbij beide partijen vooral meer begrip en inzicht krijgen in elkaars situatie. En begrijpen dat het niet altijd even gemakkelijk zal zijn voor die tegenpartij. Gewoon door eens met elkaar om de tafel

te gaan zitten en te praten met elkaar...Dat hadden ze voor die dag namelijk nog nooit met gedaan...

Jammer dat daar eerst een uitbarsting van geweld aan vooraf moest gaan, een politierechterzitting, een hoop administratief werk, besprekingen enzovoort. Maar prachtig om te zien dat uiteindelijk beide partijen elkaar letterlijk in de armen sluiten en een hand geven, dit alles is met de uiterste zorgvuldigheid voorbereid en geregisseerd.

Afgesproken wordt dat men elkaar over en weer met rust zal laten (voor een periode van 2 jaren) en wat betreft de im/materiële schadevergoeding (behoorlijke vorderingen) wordt overeengekomen dat men daar over en weer van af ziet. Dit alles wordt vastgelegd in een zogenaamde SBO (strafrechtelijke bemiddelingsovereenkomst), die door alle betrokkenen werd voorzien van een handtekening. De “vredespen” (symboliek) werd aan de jonge Somaliër afgegeven.

Wiel Erens



Visie op herstelrechtelijke ontwikkelingen in Nederland,
door John Blad

Mij is gevraagd een indruk te geven van de stand van het herstelrecht in Nederland in

2015 en over de te verwachten ontwikkelingen. Het antwoord op beide vragen is te vatten in één observatie: het herstelrecht is er nog niet, maar het kan nog komen. De ontwikkelingen rond het herstelrecht als verschijnsel gaan langzaam en dat heeft vele oorzaken en kan nauwelijks anders. Maar de condities voor enige versnelling van de ontwikkeling zijn nu wel aanwezig, hetgeen in 2000 - toen het Tijdschrift voor Herstelrecht werd opgericht - niet het geval was. Het Tijdschrift, opgericht op voorstel van Rob van Pagée en Jan van Lieshout (voortrekkers van wat toen nog 'Echt Recht' heette), werd door ons gezien als één van de eerste noodzakelijke condities voor de bevordering van het herstelrechtelijke denken in Nederland.

Sinds 2001 hebben we in het Tijdschrift verslag kunnen (laten) doen van herstelgerichte initiatieven, waarvan de eerste al in 1994 zijn begonnen, en van pilotprojecten op het niveau van de politie, met steun van het OM, en binnen de reclassering. Veel van de uitgevoerde pilotprojecten zijn onafhankelijk en wetenschappelijk geëvalueerd, op de proceskant en op de uitkomsten, en die evaluaties waren allemaal overwegend positief en hoopgevend. Na minstens 20 jaar van beloftevolle experimenten, gedragen door veel enthousiaste medewerkers van het justitiële apparaat en daarbuiten, komt het wat vreemd over dat op dit moment met zoveel spanning wordt gewacht op de resultaten van de laatstgehouden experimenten, de projecten 'mediation naast strafrechtspraak'.

Ik kan me niet aan de indruk onttrekken dat velen die daar hun hoop op vestigen gewoon niet weten dat er in Nederland al heel lang met veel succes herstelrechtelijk

wordt gewerkt.

Wat gebeurd is, en wat weer kan gebeuren, is dat positief geëvalueerde experimenten aflopen en niet meer worden voortgezet om redenen van reorganisaties, veranderingen in de 'mode' waarin het beleid zich kleedt, en vooral ook omdat onze cultuur in het algemeen zo oppervlakkig aan het worden is en van het ene 'buzz'-woord naar het andere raast en van de ene hype naar de andere. Men zou kunnen denken dat het herstelrecht ook maar zo'n hype is waar niets substantieels onder zit. Maar in feite is het precies andersom: herstelrechtelijke praktijken zijn een uiting van een veel diepere en grotere denkbeweging. Ze zijn als het topje van een ijsberg.

De oprichting van Restorative Justice Nederland bracht de eerste echt stabiele en breed gedragen landelijke organisatie die broodnodig was als tweede conditie. Eerdere pogingen tot oprichting van zo'n landelijke organisatie - vanuit de echt-recht-kring en de redactie van het Tijdschrift - waren mislukt. De grote inventarisatie van wat in Nederland gaande was, en de 'bouwstenen'- nota die RJN uitbrachten waren waarschijnlijk belangrijke middelen die een acuut bewustzijn opriepen van deze 'verdrukte' ontwikkeling: verdrukt door het dominante repressieve klimaat.

De initiatiefnota van Jeroen Recourt (2014) benadrukt terecht het grote belang van een landelijke regeling van de herstelbemiddeling binnen het strafrecht en van een landelijke (beleids)organisatie, onder andere om bemiddeling systematisch en niet ad hoc en willekeurig aan te bieden, om de juiste voorlichting over de implicaties van deelname te kunnen verschaffen en om de kwaliteiten van bemiddelingsprocessen te borgen. Er schuilt wel weer het risico in dat de

bemiddeling wordt gejuridiseerd en daardoor 'geneutraliseerd' binnen een verder onveranderde strafrechtelijke denkwereld. Bestaat die laatste en is die monolithisch? Eigenlijk niet echt, maar er zijn altijd dominante stemmen. Recourt haalt terecht de waarde van het subsidiariteitsbeginsel aan, dat nu echt inhoud en praktische betekenis kan krijgen. De toekomstige ontwikkeling van het herstelrecht zou weleens kunnen afhangen van de vraag of er inderdaad een brede, rechtspolitieke herwaardering van dat beginsel komt.

John Blad



Een nieuwe directeur voor RJN

Sinds januari van dit jaar heeft RJN een nieuwe directeur. Ik was daarvoor sinds 2013 werkzaam als bestuurslid voor RJN. Toen onze vorige directeur Sasha ter Hoeven aangaf haar pijlen te willen richten op een nieuwe uitdaging bij de Reclassering ben ik gevraagd te overwegen haar plek in te nemen.

Eigenlijk hoefde ik daar niet lang over na te denken. Mijn handen jeukten al langer

om wat meer in de frontlinie van RJN werkzaam te zijn.

Voor wie mij niet kent; ik word deze zomer 42 jaar, ben getrouwd met Valéry en samen hebben wij drie jonge kinderen. Ik werkte sinds eind vorige eeuw in allerlei rollen en op verschillende plekken binnen de rechtspraak en het Openbaar Ministerie. Op dit moment voer ik als zelfstandige praktijk als organisatieadviseur, trainer en coach. Daarnaast ben ik MfN mediator in strafzaken en werk ik dus als directeur van RJN.

Ik ben opgeleid als organisatiepsycholoog met een specialisatie in interventies in groepen en organisaties. Al meer dan vijftien jaar koester ik een fascinatie voor de wereld van het strafrecht en de hele strafrechtketen. En nadat ik jaren als organisatieadviseur van managers en professionals werkzaam was op verschillende plekken in de keten vroeg ik mij steeds vaker af wat ik als niet jurist zou kunnen bijdragen in het primair proces.

Toen ik betrokken raakte bij de evaluatie van de Amsterdamse pilot mediation naast strafrecht in 2010 viel bij mij het kwartje. Als mediator in strafzaken zou ik ook eindelijk eens rechtstreeks wat kunnen betekenen voor verdachten/daders en slachtoffers/benadeelden. Daarom heb ik in 2012 bewust gekozen voor een opleiding met perspectief op een specialisatie tot mediator in strafzaken. Daarin werd mij ook het breder en herstelrechtelijk perspectief aangereikt en leerde ik nieuwe mensen kennen, maar ook oude bekenden opnieuw kennen. Zo is het gekomen dat ik in 2013 tot het RJN bestuur toetrad.

Wat ik voor me zie als ik kijk naar de toekomst van RJN als netwerkorganisatie is dat we gaan werken aan bestending en

uitbouw van ons netwerk en de katalyserende rol die RJN vervult in het hele krachtenveld. Niet voor niets zijn we onlangs door een particulier fonds benaderd met de opdracht om een Huis van Herstel te bouwen rond detentie samen met vele netwerkpartners.

Ook zie ik een sterke rol weggelegd voor RJN als expertisecentrum. Onze steeds verder toenemende kennis op het gebied van herstelgericht werken en denken willen we op maat verder verspreiden door ons te richten op deskundigheidsbevordering van diverse betrokken professionals, bijvoorbeeld door een breed en betekenisvol trainingsaanbod te ontwikkelen en aan te bieden. Dit wordt vormgegeven in onze dit jaar opgerichte Herstelacademie.

Tot slot ben ik ook een idealist. En laat mij vanuit idealisme dan dromen over een Nederland in 2020 waarin allen die rechtstreeks werken met verdachten/daders of slachtoffers/benadeelden, op z'n minst correct zijn voorgelicht over de mogelijkheden die herstelrecht toevoegt aan hun staande praktijk én dat zij zijn begonnen met het overdenken van hun persoonlijke belemmerende overtuigingen die het voorschotelen van herstelrechtelijke opties aan hun cliënten nog beperken.



Joost Oude Groen



Colofon

Deze nieuwsbrief kwam mede tot stand door bijdragen van Wiel Erens en John Blad onder redactie van Anneke van Hoek, Gert Jan Slump en Joost Oude Groen.

Bestuur van de stichting RJN:

vacant (voorzitter)
Anne Ochtman (secretarissen)
Ginus Geersing (penningmeester)
Rob van Pagée (lid, thans wvd. voorzitter)
Sasha ter Hoeven (lid)

Committee van aanbeveling:

Mr. Maria Leijten
Prof. dr. Hans Boutellier
Mr. Ludo Goossens
Mr. Han Bartels
Prof. Mr. Jaap Doek
Hank Heijn-Engel
Mr. Annemarie Penn-te Strake
Mirjam Salet

Projectmanagement:

Anneke van Hoek
Gert Jan Slump
Joost Oude Groen